

Prawo do edukacji

Opracowanie scenariusza: AGNIESZKA MIKULSKA Konsultacje metodyczne: JOANNA GÓRAL – WOJTALIK

Kto ma wpływ na realizację prawa do edukacji?

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

Zajęcia można realizować na lekcjach przedmiotowych¹:
wiedza o społeczeństwie, etyka

Czas: 90 min

Główne zagadnienia zajęć	edukacja na świecie, współpraca międzynarodowa
Cele zajęć	Cel ogólny Po zakończeniu zajęć uczeń powinien: – rozumieć, że ma wpływ na problem edukacji na świecie. Cele szczegółowe Po zakończeniu zajęć uczeń powinien: – znać podstawowe fakty dotyczące problemu edukacji na świecie, – wiedzieć, w jakich krajach występuje problem edukacji, – identyfikować grupy wpływu na problem edukacji.
Metody i techniki pracy	metaplan, pogadanka, rozmowa, instrukcje, analiza dokumentów, praca z tekstem;
Kluczowe pojęcia	grupa wpływu, powszechna edukacja
Środki dydaktyczne	opowieść o mocy człowieka, flipchart, markery, brystoł, blok listowy, komputer z dostępem do internetu;
Uwaga!	Do wykonania części ćwiczeń po potrzebny jest dostęp do komputera i Internetu.

¹ Za Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Dostępne na http://bip.men.gov.pl/akty_projekty.php#20081223.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

CZAS	CO TRZEBA ZROBIĆ?	MATERIAŁY	UWAGI
5 min.	Powitanie i przygotowanie do zajęć		
5 min.	<p>Pogadanka</p> <p>Poproś uczniów o dobranie się w pary. Zadaniem uczniów jest rozmowa w parach na temat plusów edukacji. Każdy z uczniów ma na wypowiedź 1 min. Każda para zatem ma 2 min na rozmowę. Następnie zapytaj uczniów, która para chce podzielić się na forum tym, o czym przed chwilą rozmawiała.</p> <p>Uświadom uczniom, że 72 mln dzieci na świecie nie pobiera nauki. Przytocz statystyki i podstawowe informacje dotyczące problemu edukacji na świecie.</p>	<p><i>Wprowadzenie do scenariuszy „Prawo do edukacji”</i></p>	
25 min.	<p>Metaplan</p> <p>Podziel klasę na 4 zespoły. Każdy z zespołów otrzymuje temat do dyskusji: <i>Edukacja w krajach Południa</i></p> <p>Zadaniem zespołów jest przedyskutowanie tematu i zapisanie wniosków w formie metaplanu.</p> <p>Po omówieniu plakatów przez poszczególne grupy, podsumuj ćwiczenie i zbierz wnioski dotyczące problemu braku dostępu do edukacji na świecie.</p> <p>W podsumowaniu nawiąż do dokumentów międzynarodowych gwarantujących wszystkim ludziom prawo do edukacji (Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Konwencja Praw Dziecka).</p>	<p><i>Wprowadzenie do scenariuszy „Prawo do edukacji”</i></p> <p><i>Materiał pomocniczy nr 1</i></p> <p><i>Flipchart, markery</i></p>	<p><i>Hasła do metaplanu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Jak jest?</i> – <i>Jak być powinno?</i> – <i>Dlaczego nie jest, jak być powinno?</i> – <i>Zależne ode mnie</i> – <i>Niezależne ode mnie</i>
7 min.	<p>Identyfikacja grup wpływu</p> <p>Zachęć uczniów do zastanowienia się, jakie grupy społeczne mają lub mogą mieć wpływ na realizację prawa do edukacji na świecie.</p> <p>Zapisz pomysły uczniów i według tych pomysłów podziel klasę na grupy.</p>	<p><i>Flamastry, flipchart lub tablica i 4 kolory kredy</i></p>	
30 min.	<p>Badanie zaangażowania grup wpływu</p> <p>Poszczególne grupy (np. organizacje pozarządowe, rząd, media, osoby prywatne, biznes, nasza szkoła) mają za zadanie dowiedzieć się, jakie działania podjęły w ostatnim roku do zapewnienia powszechnej edukacji na świecie. Nauczyciel pomaga uczniom zidentyfikować źródła informacji (Internet, ulotki, raporty roczne). Każda grupa ma za zadanie znalezienie przynajmniej trzech przykładów działań na rzecz zapewnienia powszechnej edukacji na świecie.</p> <p>Prezentacja działań poszczególnych grup wpływu.</p>	<p><i>Internet, ulotki i raporty roczne poszczególnych grup wpływu; brytol, markery</i></p>	<p><i>Grupy mogą również podać trzy przykłady działań, których dana grupa wpływu nie wykonała. Np. jeśli uczniowie jako grupę wpływu zidentyfikowali parlamentarzystów z regionu, a na ich stronie internetowej nie znaleźli informacji na temat podjętych działań – mogą jako grupa spisać zagadnienia, których szukali w materiałach informacyjnych, a na temat których nie znaleźli informacji.</i></p> <p><i>Jeżeli niemożliwym jest zorganizowanie zajęć w sali komputerowej z dostępem do Internetu, rozważ alternatywne sposoby znajdowania przez uczniów informacji na poruszany temat. Możesz a) zgromadzić raporty roczne poszczególnych grup wpływu i przynieść je na zajęcia, b) przygotować wydruki z Internetu, c) zaprosić przedstawicieli poszczególnych grup wpływu do uczestnictwa w zajęciach lub zorganizować wywiad telefoniczny.</i></p> <p><i>Proponowane ćwiczenie, oraz jego alternatywy wymagają dużego zaangażowania nauczyciela przed i w trakcie zajęć.</i></p>

-----
10 min. Tworzenie planu i redakcja listu

Zachęć uczniów do nawiązania kontaktu z poszczególnymi grupami wpływu i zredagowania listów. W zależności od grupy wpływu i jej zaangażowania będzie to: a) list z prośbą o wyjaśnienia dotyczące braku działania w kwestii zapewnienia powszechnej edukacji na świecie, b) list zapraszającego przedstawiciela instytucji, która aktywnie włącza się w działania na rzecz zapewnienia powszechnej edukacji, c) list gratulacyjny, d) list z prośbą o zamieszczenie artykułu dotyczącego tematu prawa do edukacji, e) inny

*blok listowy,
długopisy*

Na zajęciach uczniowie tworzą jedynie plan listu do wybranej grupy wpływu. Zadaniem domowym uczniów jest dokończenie listu i przyniesienie gotowego listu na kolejne zajęcia, podczas których nastąpi odczytanie listów i ich wysłanie.

-----
5 min. Podsumowanie zajęć

MATERIAŁY POMOCNICZE DLA NAUCZYCIELA

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 1

Edukacja w krajach Południa

Miliony dzieci w najuboższych krajach świata nie mają pewności, ani żadnej gwarancji, że kiedykolwiek pójdą do szkoły.

Obecnie na świecie 72 miliony dzieci w wieku szkolnym nie ma możliwości uczęszczania do szkoły. Jedno na pięć z nich nie ma dostępu do nawet najbardziej podstawowego minimum edukacji. Nie trudno też domyślić się, iż problem ten w zdecydowanej większości dotyczy dzieci w krajach rozwijających się. Szereg przyczyn, a wśród nich na pewno uwarunkowania kulturowe sprawiają, iż w grupie tej większość stanowią dziewczynki (około 60 proc.).

Edukacja to rozwój. Poszczególne człowieka i całych społeczeństw. Stwarza ona jednostce możliwości wyboru, uczy fachu, nowych umiejętności, daje "narzędzie" do pracy. Społeczeństwu daje wykwalifikowaną kadrę pracowniczą, świadomych obywateli zdolnych współpracować i konkurować w kraju i na świecie.

Dla społeczeństw krajów rozwijających się edukacja, w pierwszej kolejności, jest szansą na redukcję ubóstwa oraz chorób siejących ogromne spustoszenie, szczególnie AIDS.

W roku 1948 edukacja została uznana za niezbywalne i nienaruszalne prawo człowieka. W 1990 roku 155 państw i 150 organizacji – uczestnicy konferencji zorganizowanej przez UNESCO pt. "Edukacja dla wszystkich" – zobowiązało się podjąć odpowiednie wysiłki, by w długofalowym projekcie objąć powszechną edukacją wszystkie dzieci w wieku szkolnym. W roku 2000 głowy 189 państw zgodnie uznało, że edukacja jest kluczem do walki z biedą i przyjęło zobowiązanie do zapewnienia wszystkim ludziom edukacji na poziomie podstawowym do roku 2015.

W latach 1990-2008 niemal w każdym regionie świata nastąpiła znaczna poprawa w dostępie dzieci do edukacji na poziomie podstawowym. Najlepsze rezultaty osiągnęły kraje Ameryki Łacińskiej, Karaiby oraz region Afryki Północnej.

Niestety dziś nauki szkolnej nie pobierają 72 mln dzieci, z czego 60% to dziewczynki. Większość dzieci, które nie chodzą do szkoły, zamieszkuje na terenach wiejskich i tych, gdzie występują konflikty. 1/3 tych dzieci, to dzieci z niepełnosprawnościami.

Najtrudniejsza sytuacja jest w Afryce na południe od Sahary, w Azji Południowej i Oceanii. W regionach tych znajdują się państwa, w których odsetek dzieci zapisanych do szkoły podstawowej nie przekracza 70 proc. ogółu dzieci w wieku szkolnym.

Powyższe dane dotyczą jednak tylko zapisów do szkół. Dane dotyczące odsetka dzieci kończących pełny cykl szkoły podstawowej są jeszcze mniej optymistyczne. W rzeczywistości wiele dzieci opuszcza szkołę jeszcze zanim nauczą się w pełni pisać i czytać. W najstabilniej rozwiniętych krajach świata średnio tylko połowa uczniów kończy pełny cykl edukacji podstawowej i jest w wieku, odpowiadającym temu etapowi (tzn. uczniowie ci z różnych przyczyn nie powtarzali klas).

Do takiego stanu rzeczy w krajach rozwijających się przyczyniają się m.in. nowe oraz już istniejące konflikty zbrojne, a także choroby. Na przykład w Afryce na południe od Sahary kryzys edukacyjny związany jest głównie ze stratami spowodowanymi przez AIDS. Choroba ta zdiesiątkowała kadrę nauczycielską, a to z kolei zmusiło dużą część dzieci do opuszczenia szkół. Znaczącym czynnikiem utrudniającym postępy w edukacji w krajach rozwijających się jest także szybki wzrost liczby ludności, co powoduje trudności w utrzymaniu efektywnego systemu szkolnictwa. Inne to: niski poziom inwestowania w sektor edukacji przez państwo, wzrastające koszty nauki, szczególnie opłat za szkołę ponoszonych przez ucznia, na co nie stać wielu rodzin w biednych krajach.

Kondycja systemu edukacyjnego w krajach rozwijających się szczególnie negatywnie odbija się na edukacji dziewcząt. Dyskryminacja płci w dostępie do edukacji najbardziej widoczna jest w Azji Południowej i Zachodniej, a także w Afryce na południe od Sahary oraz w Oceanii. Ogromne znaczenie mają tu także czynniki kulturowe. W wielu społecznościach wykształcenie chłopców ma wyższą wartość niż wykształcenie dziewcząt. Dziewczęta od wczesnych lat angażowane są w obowiązki domowe, wcześniej wychodzą za mąż. Innym istotnym czynnikiem jest tu również duża odległość szkół od domostw i względy bezpieczeństwa, które powstrzymują rodziców przed posłaniem córki do znacznie oddalonej szkoły.

Z wielu ekspertyz wynika, iż kraje rozwijające się nie poradzą sobie same w polepszeniu swoich systemów edukacji. Szacuje się, iż dopiero pomoc z zewnątrz w wysokości 10 miliardów USD rocznie mogłaby znacznie przyczynić się do poprawy warunków edukacji w tych krajach. Oczywiście także przy dużym wysiłku z ich strony, m.in. podniesieniu jakości kształcenia i dążeniu do utrzymania uczniów w szkole do ukończenia pełnego cyklu edukacji. Nacisk kładzie się także na obniżenie lub likwidację bardzo wysokiego czesnego za szkoły na poziomie podstawowym. Zlikwidowanie tych kosztów w krajach takich jak: Kenia, Tanzania i Malawi, spowodowało ogromny popyt na edukację na tym poziomie.

*Źródła: Raport: "Progress towards the Millenium Development Goals, 1990-2005 http://unstats.un.org/unsd/mi/mi_coverfinal.htm
Education for All www.unesco.org/education/efa/ed_for_all*

Na podstawie: Edukacja dla wszystkich na świecie, Ilona Korchut, Pomagamy nr 23, Polska Akcja Humanitarna